

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári állatvédő-Egyesület havi közlönye

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére

Deák Ferenc-utca II. sz.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-
n. 9 sz.) czímére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — — —	2 kor. — áll.
Fél évre	— — — —	1 kor. — áll.
Számonként	— — — —	— kor. 20 áll.

IX. évfolyam. Kolozsvár, 1904. December. 10. szám.

TARTALOM: A macskák védelme. *H. Fr.* — A tulajdonjog az állatvilágban. *Francó Rezső.* — Adatok az állatok szellemvilágából. Közli: *H. R.* — Bogarak a néplegendában. — *Állatvédelem és állatvilág:* Megbüntetett állatkinzó. — A postagalambok hatodik érzéke. — Kutyabarátság. — 1904. évre tagdíjukat befizettek névsora. — Kérelem.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A macskák védelme.

Ki ne vette volna észre, hogy a háziállatok közt egy pária van, egy állat, melyet sokkal jobban kínoznak, üldöznek és gyűlölnék, mint a többieket. Ki ne hallotta volna, a mint a macskákat említik, ezeket a szavakat: a macskákat mind agyon kellene ütni, mert rettenetes károkat okoz; a mezőn vadászik, a házban lop; hamis, ravasz, hűtlen, kegyetlen — szóval, alig van olyan rossz tulajdonság, melyet ne fogtak volna még a macskára, különösen azok, kik maguk soha nem foglalkoztak még macskákkal, hanem kényelmesnek tartják a mit a tradíció, a mesék és mondák szülőanyja velük közölt, utánna mondani. Megbízhatik az ember ítéletükben, vagy pedig nem tartozunk-e az igazságnak annyival, hogy saját szemekkel győződjünk meg állításuk valódiságáról? Az is tradíció, hogy a macska mellé ellentétnek a minden jó tulajdonsággal megáldott kutyát állítják, épen mintha a madarat a hallal hasonlítanák össze és kívánnák, hogy ez repüljön, amattól, hogy tojásait a vízbe rakja. Eltekintve, hogy macska és kutya vadászok mindketten, és hogy a kutya a zsákmányul ejtett nyulat nem csak széjjel tépi, hanem meg is eszi, ha megengedik; egész

különböző szervezetűek, úgy, hogy összehasonlítás nem is történhetik. A mint minden teremtetést csak saját mértékével szabad mérni, úgy a macskát is önmagában és nem más állattal összehasonlítva ítéljük meg. De erre szükséges, hogy megismerkedjék az ember vele; nem mint vad, üldözött állattal, hanem oly körülmények között, a hol egész egyéniségét érvényre juttatja: mint békés házimacskával. A kutyák megítélésére sem a vad prairie kutyát választják, hanem az emberekkel való érintkezés által lecsiszolódottal, a melynek intelligenciája fokozódott a velünk való érintkezés által, a melynek jellembeli tulajdonságai a hősiesség, az önmegtagadásig fokoztattak.

Vegyük tehát elő mindazokat a példabeszéddé vált szemrehányásokat, melylyel a macskát illetik és sok évig gyűjtött tapasztalattal adjuk rá a feleletet.

Mindenek előtt ezt halljuk: a macska hamis. Miért? Mer karmol, ha nem ügyel reá az ember, sőt enyelgés közben is. De milyen enyelgés volt ez? Épen olyan, mint a milyenben a kutyát részesítjük? Itt már sajátságos természete jut előtérbe. A macska rendkívül ideges állat, a legkisebb érintésre összerezzen; a hátán végig simítás, különösen ha szőr ellen történik, kelemetlen neki, egy gyöngye ütést, melyet a kutya ujjongó örömmel fogadna, a macska bánalmazásnak vesz. Nem csoda, ha védekezik ellene a természetadta fegyverével, vagy, mi legtöbbször történik, megszökik a hízelkedések elől. A ki a macskát óvatosan, gyöngéden simogatja, soha nem lesz összekarcolva. De másrészt a félreértés a mi részünkön is lehet, félreértjük karmolását, mely sokszor nem is rosszakaratból történik. A macskában erősen ki van fejlődve a játszási szenvedély és minden alkalmat felhasznál, hogy ezt kielégítse. A legbolondosabb ugrásokat csinálja, hogy egy darabka papírt elfogjon, melyet egy szálon forgatnak előtte, pedig tudja, hogy élettelen és élvezhetlen. Egyszer láttam ily módon a réten egy macskát elvirágozott kutyatej virággal játszani, úgy, hogy fejcskéje tele volt fehér pölyhökkel. Játszik a maga fajtájával, de a kutyával is, ha annak méltósága azt megengedi, és ha benne van a játékban, úgy az oda tartott emberi kézzel is játszik, a nélkül, hogy ügyelne rá, hogy karmai fájdalmat okoznak. Száz macska között, ha egy akad, a mely gonoszsághól karmolja az embert; a legtöbbje akaratlanul teszi játékból, vagy ha előzőleg gyermekek kínozzák, félelemből, vagy védekezik; de előzőleg félre ismerhetlen jelét adja haragjának. A ki erre nem ügyel, az magá-

nak tulajdonítsa, ha megkarmolja, de igazságtalanság hamisságról beszélni. A macska nem hamis, mert soha sem mutatkozik barátságosnak, mikor nem az. Sőt ellenkezőleg, a legkisebb barátságért hálás, ha az megfelel természetének és nagyon ragaszkodik az olyan emberhez, kinek jóakarataról meggyőződött.

Másodsor: a macska tolvaj. A mely abból áll, hogy minden más állat onnan veszi táplálékát, a hol találja. Ha e közben ellentétbe jut az emberrel, úgy tolvajnak nevezi, a nélkül, hogy meggondolná, hogy az állat nem képes cselekedeteiért felelni. Ha néha úgy látszik, mintha az állatnak lelkiismerete volna, az csak látszat, mert ez csak dresszúra, a hol ez is hiányzik, ott a kutya sem áll ellent, ha őrizetlen asztalon kedvenc falatjait látja. Lopni csak az ember tud, ki tudja, hogy mit tesz. A macska nem lehet tolvaj

„De a macska hálátlan, nem ragaszkodik az emberhez, csak a házhoz.“ — De milyen jogon kívánhatjuk, hogy az állatban olyan tulajdonság legyen, mely még az emberben is ritkaság: a hűség? Mert a kutyánál feltalálhatjuk? De miért nem kívánjuk ezt más állattól, miért csak a macskától, a melyen egyáltalán annyi kivetni valót találunk? Pedig a ki érti a macska természetét, az még e téren is bámulatos tapasztalatokat tehet. „Prinz“ uraságát hosszú sétákra kísérte el, sőt legyőzte önmagát és ellenszenvét, és két ellenséges tacsó kutya társaságában sétált. Egy forró nyári napon, mikor „Prinz“ pompásan aludt, felkeltettem és mondtam Prinz, gyere sétálni Prinz nehézkesen felemelkedett, nyújtózkodott: ásitott és — velem jött. Útközben egy párszor leheveredett, hogy kipihenjen, mert a nap bántotta, de ismét felemelkedett s velem jött a célig. Persze Prinz kivétel volt, de egyáltalán nincs két macska, mely teljesen hasonló lenne. A milyen különböző az ember természete, olyan az állatoké is, és meg vagyok győződve: ha volna módunk a rovarokat megfigyelni, észre vennénk, hogy egyik légy a másiktól, egyik hangya természete a másiktól mennyire különbözik.

„De azt már senki sem tagadhatja, hogy a macska kegyetlen. Megöli a madarakat, játszik előbb az egérrel, mielőtt megölné és megenné.“ — Ez persze úgy látszik, mintha kegyetlenség lenne; de talán itt is csak a játékszenvedély, a mely nem sejtí mások szenvedését, ennek a rugója? Bámulatos következtelenek vagyunk az állatok megítélésében. Egyben annyira leszoritjuk az állatokat magunk alá, hogy még létjogosultságát is letagadjuk; másrésztől ismét egyenrangúvá tesszük az által, hogy cselekedeteik indokait

az emberi mértékkel mérjük. Mert tulajdonképen kegyetlen csak az ember lehet, mert teljes öntudattal, a felelősség teljes tudatában kínozza a másik teremteteket. A mi a madárgyilkolást illeti, ez legyen az utolsó szemrehányás, melyet a macskának tehetünk. Évezredek óta vannak macskák és évezredek óta vannak fülemülék és más énekes madarak; hogy most kipusztuló félben vannak, azt nem a macskák okozzák, hanem a déli országok tömeges madárgyilkolása. Ha néha-néha egy macska madarat fog, ezzel csak táplálkozási ösztönét elégíti ki és csak annyiban különbözik az embertől, hogy zsákmányát nyersen, míg az ember sülve költi el.

Azt hiszem nem sok foganatja lesz védbeszédemnek. Mégis mindazoknak, kik gúnyosan rázzák fejüket a felett, a mit a macskákról irtam, sürgősen ajánlom, hogy foglalkozzon ezzel a sokat szidott állattal és használja fel az alkalmat előítéletek nélküli tanulmányozásra. Ha csak egyetlen ember tesz kísérletet erre, hogy a macskát a helyes világitásba állítsa, akkor fáradozásom meghozta gyümölcsét.

H. Fr.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A „tulajdonjog“ az állatvilágban.

Brehm híres munkájában sokhelyütt vonatkozás van különböző megfigyeléseire, melyek szerint bizonyos állatok, mint majmok, kutyák, madarak teljesen tisztában vannak a „tulajdon“ meg a „jogtalan bitorlás“ fogalmaival. Ha ez valóságnak bizonyul, akkor ebből oly magas fokú absztraháló képességre kellene következtetnünk, hogy ezzel az állati ész kérdése egyszer s mindenkorra el volna döntve. Azt várhatnók tehát, hogy az állatpsychologia, figyelmeztetve erre a nagyfontosságú problémára, teljes buzgalommal, nekilátott volna, hogy végleges ítéletet nyerjen. De erről szó sincsen; a modern psychologia főleg boncolással, vivisekcióval meg okoskodással foglalkozik, legkevésbé pedig a természet és a háziállatok megfigyelésével. Az a pásztor-nak, vadász-nak meg állatidomítónak marad és így nem csoda, ha a tudósok nézetei nagyon sokszor ellenkeznek a praxis emberének tapasztalatával. És ezért nagyon háládatos munkát végeznek a természet kedvelői, ha nem tartják maguknál sokféle jó megfigyeléseiket, hanem azokat a tudománynak rendelkezésére qocsátják, mely e tekintetben nagyon is rászorul a művelt laikus

istápolására. Szolgáljon például, milyen értékes és nagyhorderejtű dolgokat tudott Zell abból a néhány adatból kiolvasni, melyet neki Brehm munkája és saját több évi tapasztalata szolgáltatott.

Abból indul ki, hogy még a leghívebb eb sem tűri szívesen, ha ura hozzányul ételéhez. Ebből azt következteti, hogy a kutya a már tulajdonába vett tárgyat olyannak ismeri s jogot formál hozzá. Bizonyítja ezt, hogy még szájkosarára is féltékeny és nem engedi, hogy azt más kutya viselje; pedig ugyancsak nem lehet mondani, hogy a szájkosárhoz valami drága és felejthetetlen emlékek fűződnenek. Zell egyebek közt említi, hogy egy német nagyherceget nemrégén egy vadászkutya támadott meg, mikor vadászatkor lehajolt az elejtett szarvashoz. — Mivel vele is ugyanaz esett meg, mikor idegen kutyával vadászott és mivel a német vadászok általában azt tartják, hogy idegen kutyával a vadhoz nem szabad nagyon közel jönni, a kutyák e különös magaviseletében is a tulajdonságot kifejezését látja. Csakhogy ez esetben az eb nem a saját, hanem gazdájának tulajdomát őrzi. Ezen alapszik egyáltalában a házi eb szerepe, mint a ház védelmezője. Ha azonban éleseszű szerzőnk meglehetősen különösnek találja, hogy a kutya pontosan tudja, meddig terjed gazdájának tulajdona és mely tárgy már a szomszédé, akkor arról feledkezik meg, hogy minden, mit csak egyszer kezünkbe veszünk, egyéni szagunkat veszi fel egy időre és ezt a kutya bámulatos finomsággal megtudja különböztetni.

Más természettudósok még sokkal tovább mennek és azt állítják, hogy a kutya az idegen tulajdont is megbecsüli és ennek következtében idegen házban sokkal többet tűr más kutyáktól, minthsen az utcán vagy pláne az ő hűségére bízott területen. Tény az, hogy ismételten találunk a vadászati irodalomban idevonatkozó megfigyeléseket, melyek bővítése, de egyszersmind kritikai méltatása jelentékenyen gazdagíthatná a „kutyalélek” ismeretét.

Amit a kutya tekintetében azonban akadály nélkül elfogadunk, azt hihetetlennek tartjuk a madaraknál vagy más emlősöknél. Pedig nincsen jogunkban, hogy előzetesen a kutyát kivételesen okos állatnak tartsuk. Ez kör ülbelül ugyanaz a naiv hiba, mintha a »lelki tulajdonságokat« csak az ember privilegiumának tartanók. A természet azonban nem ismer kivételeket és ugrásokat és az ember nyilván nem úgy fejlődött az alacsonyabb rangú lényekből, hogy csak az emberiség korszakában kezdett a

jellem, a moralitás és az intelligencia ezer meg ezer fogalma benne öntudatra jutni. Ezeknek a fogalmaknak ősalakjait és első nyomait kétségkívül már az emlős állatok életében kell keresnünk és mint a kutya példáján láttuk, ott meg is lelhetjük őket.

Ha ilyen szempontból végig nézünk a magasabbrendű állatok életszokásain, menten feltűnik, hogy nagyon sok állat féltékenyen védi jogát bizonyos „megélhetési területre.“ Közismert dolog ez például a kakukról, hogy abban az erdőrésztletben, melyet ő be szokott kalandozni, nem tűr meg más kakukmadarat. Igen szépen és kifejezetten láttam ezt a „lelki vonást“ fiatal korban egy papagályon. Szüleim házában közös kedvencünk volt a végtelenül kedves „Aranka.“ Szabadon járt kelt a kis vörösbübos madár a házban; velünk étkezett és annyira illemt tanult, hogy saját kís tányérkája volt e célra. Volt a háznál kis kanári madár is, ki őszinte barátságban élt Arankával, mely viszont szeretetreméltó gyöngédséggel bánt kisebb társával. Ezt a kanári madarat is kitanítottuk, hogy szabadon röpdösvén a szobában, ugyancsak a papagályállvány egyik etetőcsészéjében találta meg szokott kendermagvát. Aranka szívesen tűrte ezt és sohasem bántotta a kanarit, ha az állványára jött és ott jelenlétében derekasan jóllakott. De egyszer szokatlan időben sompolygott kis sárgaruhás kedvencünk a papagálytányérhoz. E pillanatban ott termett Aranka és hatalmas csőrvágással rendreutasította „illemet nem tudó“ barátját, mely azóta egy ideig félt tőle. Lehet e ezt a magaviseletet másképen magyarázni, ha nem azzal, hogy a papagály legalább ösztönszerűleg tisztában volt a juss fogalmával?

Megerősíti ezt a feltevést, hogy az ugynevezett összeférhetetlen madarak menten nagyon jól megférhetnek egymással, ha például a hernyók nagyfoku szaporodásával megkönnyebbült a étért való küzdelem. Ugyanezzel azonban megtaláltuk a rabló madarak különös magaviseletének valódi okát is. Ez nem egyéb mint a megélhetés nehézsége. Ha a kakuk, a sas — de ugyanez áll a vadmacskáról és a hiuzról is — nem védené féltékeny vadász és megélhetési területét a konkurrenszel szemben, csakhamar nagyon rossz sorsra jutna, mert mindezek az állatok már így is csak igen sok utánjárással és fáradsággal szerzik napi szükségleteik kielégítését.

Ezért nagyon hihető is, amit a sasokról és más rabló madarakról mondanak, hogy nagy gonddal ápolják ivadékaikat, de miután felcserepedtek, a szülők maguk kergetik ki a „megélhetési területből.“

Hire járja, hogy a fogoly, a pinty (?) és a szürke gém is így cselekszik, de ez még nagyon kétséges, részben nehezebben megérthető, miért is kívánatos volna, ha természetbarátaink megfigyeléssel és tapasztalataik közlésével hozzájárulnának különösen ennek a kérdésnek eldöntéséhez!

Brehm a keleti városok elvadult kutyáiról is hasonlóan ír nagy munkájában. Azt mondja, hogy ott — Egyiptomban meg Törökországban — minden utcának állandó kutyalakója van, mely úgy koldul, akár nálunk a falu „bennszülött“ és jogait féltekenyen őrző házikoldusa. Jaj az idegen kutyának, mely véletlenül idegen utcába betoppan! Ha nem futva fut, a kegyetlen „bennszülöttek“ fogai alatt vérzik el.

És így valószínűleg igen nagy elterjedésben találjuk a jog- és tulajdonfogalmak primordiumait ösztönök alakjában a magasabbrendű állatoknál, jelölve annak, hogy a szellemi élet területén is fokozatos a fejlődés a természetben. Nagyon komoly utmutatás ez a psychologusnak meg a szociologusnak is, hol kell keresnünk az emberek és népek oly végtlenül bonyolult szociális mozgalmainak és társadalmi rendjének gyökereit. Ha ott ásnak, hol származási fánk gyökerei honolnak, e tudományokban is nagyon könnyen új korszak világa perenghetne.

Francé Rezső.

Adatok az állatok szellemvilágából.

Számos, igen érdekes adatot közöl újabban *Wasmann** a hangyák életéről; megfigyeléseiből szíves engedelmével közöljük a következőket:

Az összetartozóság közös származáson alapuló érzete a társulási és utánzási ösztön, mely a hangyákat közös munkára serkenti, ezek képezik a hangyaboly tagjait egyesítő kapcsot. Társait a csápokon elhelyezett finom szaglókészülékekkel különböztetik meg az idegen betolakodóktól. Egy és ugyanazon boly lakói jellemző szaggal bírnak, melyet megnyalással idegen telepek tagjaira és vendéggül fogadott bogarakra is átvisznek; a telep ki- és bevezető útait szintén e szagon ismerik fel. Utjukba tett papírszelet vonulásukban eleinte zavart idézett elé, de csakhamar fel-

* Jahrbuch der Naturwissenschaften. XIII, K.

bátorodva, azon fojytatták vándorlásukat; teljes lett azonban a zűrl zavar, midőn a papirszeletet 180°-kal elfordították, bizonyítékáunak, hogy az ellenkező irányu utak más szaggal birnak.

A hangyák, ugy mint a magasabb rendű társas állatok, pl. zergék, öröket állitanak ki, melyek csápjaikkal adják társaiknak a vészjelt; Wasman az örök kiállítását a veres hangyáknál éveken át naponkint megfigyelte és ha ezeket a fontosabb pontokról eltávolította, csakhamar ujjakkal pótolták őket.

Ismeretesek némely hangyafajok hadjáratai. Fegyvereik az álkapcsok és a méregfulánkok, minden fajnak megvan a maga jellemző harci taktikája, mely sohasem változik. Igy a veres rablóhangyának az a szokása, hogy támadásra egymástól független csapatokban indul, melyek csak a nagyobb ellenállás esetén egyesülnek. Ez a taktika rendszerint eredményes, de végzetessé válhat ha a támadás nagyobb ellenállásra képes népes telepek, pl. amazon hangyák ellen irányul. Ilyenkor a védők a támadókat tulnyomó erővel rohanják meg és számos halott hever a csatatéren, míg egyes elmenekült rablók új segédc csapatokkal tárhetnek vissza.

A hadjáratok célja a bábrablás; az elhurczolt bábokból alakuló hangyákat rabszolgákká nevelik. Ez a fogalom a hangyáknál nem emberi értelemben veendő; a rabszolgák az idegen telepben teljesen szabadon, a saját fajuk szokásai szerint élnek; csak a »szabadoknak« dolgoznak, ezek élelmezéséről és fiaik felneveléséről gondoskodnak. Az amazonhangyák számos rabszolgát tartanak, mert elszoktak az éleleemszerzéstől és ezekkel etetik magukat. míg a veres hangyák csak a háztartásuk kiegészítésére használják őket.

Háboruskodások még a határvillongásokból is származnak. Ha a véletlen, pl. a megfigyelő keze megbolgatja két telep határvonalait, akkor ebből gyakran sok hangyaéletbe kerülő ádáz harcz származik. A határok kiigazítását fegyveres béke követi, de meg esik az is, hogy az erősebb fél a gyengébbet elüzi és telepét birtokába veszi. Harcz után az ellenfelek néha szövetségre lépnek, különösen, ha törzsrokonok, egyenlő erejűek és egymás mellett élni kénytelenek.

A hangyák istápolják, szolgálják egymást, sebesült vagy beteg társaikat gondosan ápolják, mosdatják, a mi a mozdulatlanul fekvő társ körünyalásából áll. Ilyen munkában szabadok és rabszolgák egyformán vesznek részt.

A hangya könnyen szelidíthető. A harczias és ingerlékeny

veres hangya egy példánya, mely telepében mint rabszolga élt, rendszeren ellátogatott az etető csöbe és ott cukron-mézen nyala-
kodott. Kevés időre a mézet tün nyujtották neki; néhány másod-
perczig habozott, azután csápjaival tapogatódzva közeledett hozzá,
lenyalta, majd tátsaival hűségeesen megosztotta. Utóljára a mézet
ujjhegyről szedte le és annyira megszelidült, hogy lábát fogó csip-
tetővel volt fészkébe visszazállítható.

A vándorhangyák számáról P. de Vos, hittérítő Congó állam-
ban így ír:* A misszióállomáson szerdán reggel hét órakor egy
csapat átkelt a fason, csütörtökön a vonulás szakadatlanul folyt
és ma, pénteken délelőtt 10 órakor, még mindig vonulnak a han-
gyák. Megpróbáltam az egy percz alatt elvonulókat megszámlálni,
de hiába volt igyekezetem, akkora volt számuk és sebességük.
Míg a munkások száraz levél- vagy fadarabkákkal terheltlen vo-
nultak, addig a nagyobb, álkapcsos katonák oldalt őrlánczot ké-
peztek és mélyedések felett testeikből boltozatot alkottak, amelyen
a munkások átkeltek.

John Rubbok 1898-ban tartott felolvasásban közölte,** hogy
két hangyakirálynőt tizenöt évig tartott fogságban s hogy ezek
voltak a legnagyobb koru rovarok, a melyekről valaha hallottak

'A madarak repülési sebességének kipróbálására***Antwerpen-
ből Compiègne-be egy megjelölt fecskét és kosarakban posta-
galambokat hoztak. A 7 óra 15 perczkor szabadon bocsátott
fecske minden körzés nélkül villámsebességgel indult fészkének,
a melyhez 8 óra 23 perczkor érkezett, ellenben a postagalambok
csak 11 óra 30 perczkor, részben még később érkeztek duczok-
hoz. A 256 kilométer hosszú utat a fecske 1 óra 80 percz, a ga-
lamb 4 óra 15 percz alatt tette meg, amannak repülési sebessége
3480, emezé 900 méter volt percenként. Ziglernek a »Zoologische
Jahrbücher«-ben közölt megfigyelései szerint a legjobb posta-
galambok közepes sebessége 1100—1500 m. percenként; kedvező
szél ezt néha 1600, sőt 1950 méterre emeli, kedvezőtlen 800, de
900 méterre is csökkenti. Épen ilyen akadályok az esők, ködök
alacsony vonulásu felhők, melyek a postagalambok tájékozódását
megnehezítik; ezek sosasem emelkednek nagy magasságokig és
így nem is használhatják fel utjokban a szeleknek nagy sebessé-
gét, melyek 2000 méter magasságuk és azon tul igen gyakoriak.

* Prometheus 507. sz.

** Ugyanott 444 sz.

*** Ugyanott 409 sz.

Csodálatos, hogy a galambok sokszor minden előzetes training nélkül tesznek meg legnagyobb biztossággal óriási utakat, 3¹/₂ éves korában két himgalamb, mely addig, mely addig a ház udvarán a többi szárnyással élt, Párisból Perigord-ba került, hol fogva tartották őket. A fogságban mind a kettő pázott, tojóik fiakat költöttek, a honvágy legkisebb jelét sem mutatták, de a mint szabadon bocsátották őket, előbb az egyik, azután a másik tűnt el és két, illetve három nap után Párisba, régi duczába ért. E tüneményt többféleképp magyarázzák: valószínű, hogy a jó fajok tájékozóképessége velük született s nem alapszik valami titokzatos „tájérezéken“, hanem látóképességükön és helyemlékezetükön.*

A költésben résztvevő himmadarakat, nemcsak a struczoknál, hanem más madaraknál, pl. a tekete hattyuknál is találunk, habár a tojó tisztét naponta legfeljebb 2–3 órán át teljesítik. Vannak azonban esetek, midőn e kötelesség teljesítését messze kiterjesztik. Így Milne Edwards tanár a párisi muzeumban tartott előadásán beszéli,** Nogent-e-Rotru helységben egy fészkelő fekete hattyupár tojóját mindjárt a költés elején egy juhászkutya fojtotta meg. Félők voltak, hogy a fészekalja elpusztul, de a him 41 napon át a legnagyobb odaadással teljesítette a tojó kötelességeit, amennyiben rövid esti és reggeli szünetek kivételével, amelyekben evett és fürdött, egész nap e tojásokon ült. Kettő kikelt és a him a fiókákkal szemben a leghüebb és legtapasztaltabb anya módjára viselkedet, fürösztötte, szárnyai alá vette, gondozta őket. Mellé adott más tojót csőrívágásokkal üzött el és az oktrojált feleséghez csak akkor közeledet, mikor a fiak önállók lettek, Ez az eset — mondja Milne Edwards — kivétel lehet, de mindenesetre erős érv azok ellen, akik az állatok szülői szeretetét csak mechanikus vonásnak akarják tekinteni.

A denevéryanya fiaihoz való ragaszkodását figyelte meg Mansion.*** A denevér 5-6 heti terhesség után egy két meztelen fiat szül, melyek csukott szemekkel és fülekkel azonnal az anya csecsbimbóiba kapaszkodnak és ezeket kifejlődésükig, vagyis 5—6 hétig, el nem eresztik. Ez alatt az anya fiait állandóan mellén hordja s nappal, ha nyugodtan függ, szárnyait fölötük gondosan kiterjeszti.

Mansion egyszer észrevette, hogy a kicsiny az anya melléről

* Ugyanott 594. sz.

** Ugyanott 423. sz.

*** Ugyanott 617. sz.

leesett, Midőn ez egyensulyi helyzete megváltozását észrevette szárnyait össziönszerűleg széttárta és sérelem nélkül jutott a földre. Az anya legott mellette termett, mellét nyujtotta neki és számos sikertelen kísérlet után, melyeket mindig halk örömszóval kezdett, végre felemelkedett vele.

A legtöbb természetrajzi munkában azt találjuk, hogy a de-nevérek csak egy legfeljebb két fiat nevelhetnek fel, mert csak két csecsbimbójuk van. Vannak azonban négy csecsbimbóval bíró bíró fajok is és ezekről jogosult a kérdés, hogy nevelhetnek e 3—4 fiat? Ezt *W. Lyon* amerikai zoologusnak két fajnál (*Atalpa nova boracensis* és *Lasiurus borealis*) sikerült is kimutatnia.* Számos bonczolásnál három fiat talált és nem rég a newyorki American Muzéumnak Columbiából élő példányt küldtek be négy sarjjal, amelyeknél a szájba vett szőrpatatok is elősegítették az anyán való függést. Myon mérése szerint a négy sarj együtt 127, az anya pedig csak 11. g. volt, ez tehát anyai kötelessége teljesítésében a magáénál nagyobb súlyt cipelt magával.

Buttel-Reepensnek köszönjük a következő megfigyelést,** a mely mutatja, hogy mekkora a méh ragaszkodása királynőjéhez. Néhány méhvel egy királynőt átlátszó dióhálóval borított skatulyába zárt, melyben csak igen kevés eledel volt, 48 óra után a méhek az éhségtől igen bágyadtak voltak, ismét két nap után csak négy, egy napra rá csak egy élt még, míg a királynő teljes erőben járt-kelt fogságába. Az utolsó dolgozó méh már oldalt feküdt, gyengeségtől járni sem tudott, mikor a királynő tőle táplálékot kérendő, hozzá közeledett. Végső erőfeszítéssel egyesítette a haldokló szívóját a királynőével és egy órára rá már végét érte; királynője ekkor a bágyadtság jelét sem mutatta.

A brazilliai keresztespók (*Epeiroides bahiensis*) vadászatait tanulmányozta a parai muzeum igazgatója *Göldi* és eredményeiről a »Zoologische Jahrbücher«-ben számolt be.* Ez a pók finom, vékonyfonalu hálóját rendszerint 1—2 méternyire a föld fölött, függőleges háromszög alakjában szövi. Korán kell kelnünk, írja *Göldi*, ha a hálót látni, a pókot munkájában megfigyelni akarjuk, mert csak a hajnali órákban dolgozik és napfelkeltekor már szünetel. Ekkor ugyanis a háló szélső szálait szétharapja, azt gombolyba hajtva a benne lévő zsákmánnyal rejtekébe hurczolja, ahol

* Ugyanott 687. sz.

** Ugyanott 659. sz.

* Ugyanott 517. sz.

megfelelő pihenő után a zsákmányt békés nyugalomban elkölti. Komikus mondja Güldi, hogy ez a pók nap-nap után ugyanazon időben indul vadászatra és akkor tér haza, mikor a hőség érezhető lesz; eljárása a délvidéki madarászokra emlékeztet, azzal a különbséggel, hogy zsákmányát nem a helyszínén, hanem otthon szedi ki hálójából.

Közlő: H. R.

Bogarak a néplegendákban.

A nép szeretetének és gyűlöletének szép, vagy undok tárgyait rendszerint felruházza képzeletének csodás erejével, oly tulajdonokkal, melyek a valóságban nincsenek meg. Különösen az állatokkal foglalkozik nagy szeretettel, ami természetes is, mert hiszen foglalkozása minden pillanatát összeköti, azokkal van éjjel, nappal, azokkal fekszik, azokkal kel. Hallja a madárdalt, a tücsökczirpelest, látja a színes pillangók világjáró útját, a pók mesteri szövését, a földetturó rovarok küzdelmes életét stb., mindez megragadja lelkét, de mert annak nincs elég tudása, mely az állati élet jelenségeit a maga természetes valójában felfogná: csapongó képzelete himes szárnyaira emelkedik s elintéz minden előtte érthetlent a maga rendje módja szerint a nép lelkének eme ragyogó tulajdonsága nem a természetes valójába, hanem a költészet büvkörébe tartozik. Hiszen költők voltak a hajdankor tudósai, papjai, törvényhozói, vallásalkotó prófétái, de azért bizonyos nimbus veszi körül még emiézettüket is s némelyik imádat tárgya marad örökké, óriás messze elmarad a nép költői fantáziája ezeknek örökszép alkotása mellett, de azért szívesen foglalkozunk e termékekkel mint a naiv lélek egyszerű, sokszor nevetséges alkotásaival.

Volt alkalmam már e becses lapok hasábjain az állatlegendákkal foglalkozni, most azokat a rovarokat mutatom be, melyeket a nép költői fantáziája szintén legendahősökké emelt

I. A pók legendája.

Krisztus és Szent Péter a földön jártak — amint ezt többször is tették. Utjokban elesteledtek egy faluban s betértek egy házhoz szállást kérni.

— Szívesen megosztjuk veletek kicsiny hajlékunkat — szolt a házigazda, de bizony mi szegények vagyunk, mi tőlünk ne várjatok fényes vendéglátást.

— Szegény vándorok vagyunk mi is — felelte Krisztus — megelégszünk egy kis ereszszel, ahol az eső nem ver s kipihen hetjük fáradt tagjainkat. . . .

A vándorok leülnek és beszélgetni kezdenek; messziről jöttek, sokat tudnak.

Végre Krisztus megkérdezi a házi gazdát tisztességtudóan, hogy nincs e felesége és gyermeke?

— Van biz'a feleségem és egy eladó nagy lányom!

— Hol vannak — kérdezte Krisztus, — hogy sehol sem látom őket?

— Elbujtak, mert szegények, rongyosak s szégyenlik magukat. . . .

— Hogy lehet az, hát nem tudnak fenni, szőni, varrni?

— Nem biz' azok, nem volt, hogy kitől megtanuljanak.

Krisztus megcsóválta a fejét; tudta jól, hogy a restség, tynyaság az oka a rongyos szegénységnek, de azután másra fordította a beszédet. . . .

Reggel utrakészen bucsuzott a két vándor a házigazdától s Krisztus e szavakkal köszönte meg a szivességet:

— Jóságodért az Isten áldjon meg; én nem fizethetem meg máskép szivességedet, minthogy küldök a lányod részére fonó-, szövőmestereket, akik megtanítják e munkákra. Ha azoktól sem tanul meg, örökre vén leánynak marad.

A gazda megköszönte a vándor ígérését s elváltak.

Alig hogy elváltak a vándorok, a szegényes hajlék minden zege-zuga megtelt fonó szövő mesterekkel, száz még száz pókkal. Egyik hosszú fonalszálat eregetett, másik kendőt abroszt vetett a harmadik zsákot kötött, egy sem pihent annyi között. . . .

A gazda mind várta a fonó-szövő mestereket, a híres takácsokat, de azok csak nem érkeztek meg.

Egyszer újra egy vándor tér be a szegényes hajlékba szállást kérni s annak elpanaszolja, hogy mikép járt az előzőleg két idegennel, akik közül a lányának egyik azt az ígérést tette, hogy fonó-szövő mestereket küld a számára, hogy e mesterségekre megtanítsa. . . .

— És nem küldött? — kérdezte a vándor.

— Nem.

— Lehetetlen, hiszen én itt mindenütt e nagy mesterek munkáját, szorgalmuk gyümölcsét látom.

A gazda csodálkozva tekintett körül s szégyenkezve ismerte be, hogy a szorgalmas mesterek, a jó tanítók most is fonnak, szónok s alig van már hely a kis hajlékban, a hol selyemszálakból szőtt lepedők ki ne lennének terítve. Késő volt már, a rest lány — vén lánynak maradt. (Kraszna.)

E legenda, melynek talán helyesebb czime lett volna: »A rest lány legendája«, eredményezhette azt, hogy ahol — valamelyik házban — pókfonalat, hálót látunk, azonnal arra gondunk, ha nem mondjuk is, hogy az a »rest lányok staffirungja.«

Egy szép kis legenda szól még a pókról, mely arról tanuskodik, hogy a nép bizonyos tisztelettel viseltetik a rovarvilág e mülakása iránt, bár azt szépségével egyáltalában nem vívta ki. Néhol annyira védik, hogy mintsem megöljék: szépen, óvatosan kiviszik a szobából s a szabadban eleresztik. E tiszteletet, hogy úgy fejezzem ki magamat, valószínűleg a róla szóló e másik legenda révén érdemli meg:

Amikor József a gyermek Jézussal üldözői elől menekült (egy másik változat szerint, mikor negyven napig a pusztában tartózkodott), sokat kellett szenvedni az alkalmatlan legyektől, szunyogoktól s más alkalmatlan szárnyas rovaroktól. Sokszor pihenő perce sem volt. Azért nem zúgolódott; tűrt és hallgatott. Az Isten azonban segítséget küldött egyetlen kiválasztott fiának. Teremtette a pókokat, hogy hálót fonjanak Jézus fölé és védjék meg apró ellenségeitől.

A kis állatok nagy szorgalommal teljesítették küldetésüket s a Jézus pihenő óráit megédésítették. Mikor pedig ellenségei keresztre feszítették Jézust, akkor is oda ment egy pók s teste körül hálót font, hogy a szunyogok csipésétől megóvja. Ez a pók ez időtől fogva hátán viseli a kereszt jelvényét (a keresztes pók). (M-Patak)

Állatvédelem és állatvilág.

Megbüntetett állatkinzó. Komoly oldalról érkezett panaszoknak adtunk helyet, a midőn Hadady Endre dr. főkapitányt felkértük, hogy a rendőrlegénységet az

állatvédelmi szabályrendelet pontjainak erélyesebb betartására szorítsa. A főkapitány eleget is tett e felszólításnak, s most a rendőrség éberebb figyelemmel kíséri a fuvarozásra használt állatok hajtsárait. A főkapitányi rendelet következtében most kétszeresre szökkent fel az állatvédelmi kihágások ügyében beadott panaszok száma. De a közönség is támogatja a rendőrséget humanus működésében. Különösen sok a panasz azért, hogy a fuvarozók erőtfelülhaladó terheket raknak a rosszszultáplált, gyöngé állatoktól vont szekerekre. Sőt vannak lelketlen emberek, akik béna állatokat is használnak a fuvarozásra. Így nemrégiben feljelentés érkezett Fisch Adolf szállító ellen, aki már hónapok óta egy sánta gyöngé lóval fuvaroztat nagy terüket. A rendőrségen — az állatorvosi szakértői szemle alapján — ezért tíz korona pénzbüntetésre ítélték Fisch Adolfot.

A postagalambok hatodik érzéke. Eddig még nem tudták megállapítani a postagalambok tájékozó képességének a titkát. Sokan ezt a galambok erős szemére vezették vissza, de meg van állapítva, hogy a galambok a sötétben rosszabbul látnak mint az ember és ha röptükben valósággal mértföldnyi távolságban tudnának is látni, ebből még nem következik az is, hogy gyakran 100 métföldnyiről is haza tudnak találni az otthoni galambduczhoz, a honnan zárt vasuti kocsin vitték a felszállás helyére. Hogy ebben a dologban a látásnak alig van szerepe, arról bizonyosságot ettek, ez év tavaszán Franciaországban tett kísérletek. A Loir megyebeli Cerenes közelében április 30-án este 10 órakor felbocsátottak néhány postagalambot. Az eget felhők borították és oly sötét volt hogy az ember alig láthatott el pár méternyire. Az egyik galamb felbocsátása után husz percczel a harmincz kilométernyire lévő Roanne-ba ért a hol éjfélíg a többi galamb fele is megérkezett. Ezek a kísérletek megerősítik azt a feltevést, hogy a galambok tájékozódási képessége oly tulajdonságon alapul, mely nincs meg az embernek és a melyet a tudomány hatodik érzéknek mond.

Kutyabarátság Egy ausburgi lap írja a következőket: Hofmann pidiugi péknek két kutyája van, melyek az ő süteményeit Reichenhallba szállítják. Ezelőtt másfél hónappal a kutyákat szabadon bocsátották, mire az erdőbe futottak. Este visszavárták őket, de nem tértek vissza, sőt másnap sem. Harmadnapon keresni kezdték őket az erdőben. Mikor az emberek behatoltak az erdőbe, az egyik kutya hangos csaholással és farkcsoválassal ro-

hant feljűk a sűrűbűl, majd ismét vissza, mintha az embereket hívni akarta volna maga után. Kűvették s kis vartatva ráakadtak a másik kutyára, mely egy őzhurokban volt megfogva. Hű társa huszonnegy óráig kilartott mellette étlen szomjan s az embereket heves csaholással figyelmeztette arra, hogy siessenek a társa kiszabadítására.

1904. évi tagsági díjukat befizették:

Gr. Bethlen Károlin	4 kor	Jurassy Berta Eger	2 kor.
Bedrich Ida (űj)	2 >	Karácsonyi Matild (űj)	
Brunnen Etza (űj)	2 >	Ó-Radna	2 >
Eber Ernű	2 >	Karácsonyi János (űj)	
Gámenczy Irén (űj)	2 >	Ó-Radna	2 >
Dr. Gál Lászlű (űj)	2 >	Gr. Klebersberg Béláné	
űzv. Gundhárt Lipűtné (űj)	2 >	Alsű-İlosva	2 >
Dr. Kűltű Gábor (űj)	2 >	Kovács Margit (űj) Mocs..	2 >
Megyeri J. Dezsűné	6 >	Gr. Kuun Gézáné (űj)	
Megyeri J. Zsűfika	2 >	Maros-Némethi	2 >
Mészáros Alajos (űj)	6 >	Gr. Maldeghem Arthurné	
Reich Jolán (űj)	2 >	Pozsony	2 >
Tompos Ignáczné (űj)	2 >	Gr. Mikes Árminné Zabola	2 >
Várady Erzsűbet (űj)	2 >	Nagy Sándor (űj) Zsibű ..	2 >
		Nikman Emil (űj) Veres-p.	2 >
		Dr. Pecz Vilmosné Bpest..	2 >
		Sándor Jenű (űj) N.-Egyed	2 >
		Schmidt Gyűrgy (űj)	
		Verespatak	2 >
		Schilling Rudolfné Bpest	2 >
		Székely Károly (nj) Veres-p	2 >
		Gr. Telekű Lászlű Gyula	
		Hosszufalu	2 >
		Gr. Telekű Lászlű Gyuláné	
		Hosszufalu	2 >
		UrbánMihály (űj tag)	
		Veres-patak	2 >
		Dr. Varga Gábor Szt-Gath	2 >

Vidék rűl:

Ajtai Árpád (űj) Verespatak	2 kor.
Bay Ferencz Tasnád	2 >
Czigler Ignác Kassa	2 >
Dr. Dobszay Antal Pécs ..	2 >
Dr. Ferenczi Zoltán Bpest	2 >
Fittler Sándorné Remener pnszta	2 >
Dr. Genersich Antalné (űj) Budapest	2 kor.
Horvath Bertalan Hídveg	2 >
Horvath Bertalanné Hídveg	2 >

K é r e l e m.

Megkezdve az 1904. évre szűlű tagsági díjnyugták szűtkűl-dését, tisztelettel felkérűk úgy vidékű, mint helybelű pártfogűinkat, hogy csekely 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesűlű havi kűzlűnyűnket is kapják, alul-irt pénztároshoz mielőbb bekűldenű, illetve nyugtájukat kihordűntkűl, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy továbű műkűdésűnket a szegűny állatok védelme érdekeben akadálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1904. évi december 1-én. *Virányi István,*
az egyesűlet pénztárnoka.